

מוסדי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

• ישיבת פוניבז' •

פרשת נצבים - וילך תשפ"ו

• בס"ד • שנה ד' • גליון קנ"ט •

הנהגת "ימי הסליחות"

שו"ע שלם, ספרים ודקדוקים מה התורה רוצה מאיתנו. אבל מי שחי בהיסח הדעת, לא זוכר ויודע את זה, הוא מרגיש שהכל בסדר אצלו. והרי כולנו שומרים תורה ומצוות, לומדים תורה ומקיימים מצוות, עושים את כל מה שהתורה מצווה אותנו, אבל כל זה הוא רק בעצם המעשה, אבל אם נסתכל לעומק, נראה שהעשייה עצמה היא מאוד חלשה, בלי הרבה תשומת לב, בלי רצון אמיתי, בלי שמחה, עושים את המעשה כמו שהוא אבל בלי הפנימיות, ואז גם אם חלילה עושים איזה עבירה או לא מקיימים איזה מצוה - לא מרגישים שקרה כאן משהו חמור. אם נגיע כך לסליחות, לא נתקדם מזה הרבה, נגיד את הסליחות, אבל לא יהיה לנו משהו הרבה יותר מזה.

ההנהגה הראויה לאחר אמיירת הסליחות

אומרים סליחות, כל לילה בחצות, עד מאוחר בלילה, נבחן את עצמנו עד מתי אווירת הסליחות נמשכת, האם כשהולכים לישון, האם האווירה הזאת עדיין קיימת או לא. הייתי מציע שנקבל על עצמנו תענית דיבור, מגמר הסליחות עד שהולכים לישון, הייתי מציע גם תענית רחיצה אחרי הסליחות, כמו תשעת הימים, שלא להסיח את הדעת, אחרת הכל נופל.

אם אחרי הסליחות אדם רואה שהחיים ממשיכים כמו שהם בלי שינוי, אין כמעט שום המשך לסליחות. העיקר המוטל עלינו הוא לא רק להתעורר בזמן הסליחות, את הסליחות אומרים בשיא ההתעוררות, אבל כל זמן שהאדם לא מתעורר אין בזה כמעט תועלת, הכל נשאר אותו דבר.

כאן היצר הרע נלחם, הוא נלחם במקום שיכול להיכנס, בסדקים, הוא מבין שהוא לא יכול להגיד לאדם לא לומר בכלל סליחות, הוא מבין שאין לו סיכוי בזה, הוא לא מנסה להתמודד שם בכלל, הוא נמצא בפתחים הקטנים, איפה שיש לו סיכוי להשפיע, הוא מתחיל בזה עד שמצליח להוריד את האדם לשאול תחתית ולקרירות מוחלטת.

להמשיך את התעוררות הסליחות

אין שום ספק שלכל אחד יש התעוררות, אלול, סליחות, מתעוררים, אבל אנחנו צריכים לבדוק את עצמנו כמה זמן זה יצליח להחזיק, לא מספיקה ההתעוררות הרגעית, צריך להמשיך את ההתעוררות הלאה, שלא יהיה לנו היסח הדעת.

בימי בין המצרים חז"ל תיקנו לנו תקנות שלא להסיח דעת, אבל באלול לא תיקנו, היה פשיטא להם שכל אחד עושה את זה מעצמו. אם נתבונן בספרי הקדמונים מה הם היו עושים בסליחות, נראה שהם לא אכלו שום אכילה של תענוג, לא עסקו בעסקים שמתעסקים בהם כל יום, אוכלים פחות, מדברים פחות.

והדורות יורדים, כולנו נהיים יותר חומריים, וממילא אם לא נתאמץ במיוחד, נסיח לגמרי את הדעת ממשמעות הימים הללו. אסור לחשוב שבגלל שאנחנו לא שייכים לדרגות העצמות שלהם, די לנו במסורות מה עושים בסליחות בלי שנוסיף עליהם כלום. בדורות הקדמונים היו צמים בימים הללו, אבל אנחנו גם בימי הצומות לא מתבוננים בעיקרו של הצום ולמה תיקנוהו, היום בצום כולם הולכים לישון.

מוטל עלינו לחפש עצה, איך אנחנו יכולים להחזיק לעצמנו את ההרגשה שאנחנו נמצאים בימי הסליחות כל היום. מי שמתנהג כמו כל השנה, קם באותם שעות, מתפלל איך שהוא מתפלל כל יום, לומד באותה הצורה, בהלוך ילך הפשוט שבכל השנה אפשר עוד לומר שזה הנהגה תקינה - בימי הסליחות זה הנהגה לא נכונה, ומי שמתנהג כך בימי הסליחות אין כמעט שום משמעות אצלו לסליחות.

לשמר את הרגשת הסליחות ואת אירת ההתעוררות

זה המערכה בפנינו, אם יש לנו סליחות או אין סליחות, ולא הכוונה האם נגיד סליחות או לא, הכוונה היא אם יש לנו ימי סליחות או לא. כל אחד צריך לחפש בעצמו מה הוא יכול לעשות עכשיו כדי להשאיר

מיותר לדבר כעת

בעצם אולי קצת מיותר לדבר עכשיו, נמצאים כמה שעות לפני שמתחילים לבקש סליחות, אומרים את הסליחות בהתעוררות עצומה, ומה צריך להוסיף. הרי ההכנה הנפשית שכל אחד עושה בעצמו לבקשת הסליחות, היא ההכנה המקסימלית של כל אחד לפי כוחו, לומר כל מילה בכובד ראש, ולכאורה אין הרבה מה להוסיף.

מהו חטא?

אם נתבונן, נראה שמה שאנחנו מחשיבים חטאים, מה שאנו חושבים שנקרא חטא ומה לא נקרא חטא, לא זה מה שהתורה מדברת, קראנו היום בתוכחה הרבה מאוד עונשים, ומרומזים בכמה פרטי עבירות, ובאור החיים (דברים כ"ח, מ"ז) מבואר שחלק מהתוכחה היא על מי שלומד תורה שלא מתוך עמל התורה, וגם זה נקרא ביטול תורה, ו"נמצאו אומרים שיעניש ד' על ביטול תלמוד תורה, ועל העובר על מצות לא תעשה, ועל המבטל מצות עשה", אצלו המושגים של ביטול תורה זה מי שלא לומד תורה בכלל, אבל מי שלומד תורה שלא מתוך עמל, לא נקרא אצלו ביטול תורה.

אנחנו צריכים לדעת מה נקרא חטא, על מה מתוודים "אשמנו, בגדנו, גזלנו", שהכל הוא גם על לימוד התורה, גזלנו מהתורה, בגדנו בתורה, בכל מיני אופנים.

ימי הסליחות - ימים אחרים, בלי היסח הדעת

אומרים סליחות, הימים הללו נקראים "ימי הסליחות", הימים הללו צריכים שמירה מיוחדת, שלא יהיה מהם שום היסח הדעת. וכמו שבימי בין המצרים יש תשעת הימים, שבוע שחל בו, ימים אחרים, ימים שאסור להסיח בהם דעת מהאבלות, ולזה תיקנו חז"ל הנהגות הראויות לימים אלו, לא מכבסים, לא מסתפרים, לא מתרחצים, לא אוכלים בשר ושותים יין מאותם הטעמים, והכל בשביל לא להסיח דעת מהאבילות והחורבן.

עצם הידיעה, גם היא ידיעה ברורה שאנחנו נמצאים בימים אחרים, אך הידיעה לכשעצמה לא מספיקה, גם בזה יש את ההיסח הדעת.

בימי הסליחות, גם אם מגיעים אליהם בשיא ההתעוררות, גם בהם יש היסח הדעת. חז"ל תיקנו לנו שבתשעה הימים לא מכבסים, ואחד הטעמים הוא מפני שהעיסוק בענייני העולם הזה מביא לידי היסח הדעת. תפקידנו הוא בימי הסליחות לא להתעסק בשום דבר אחר, לא להסיח דעת, הימים הללו אלו ימים אחרים, ימים שמכינים את האדם לראש השנה, וכתב המשנ"ב (תקפ"א, ו) "עוד טעם שקבעו ארבעה ימים, שכן מצינו בקרבנות שטעונים ביקור ממזם ארבעה ימים קודם הקרבה וכו', ללמד שבראש השנה יעשה אדם עצמו כאילו מקריב את עצמו. ולכן קבעו ארבעה ימים לבקר כל מומי חטאתו ולשוב עליהם", ימי הסליחות הם כימי ביקור הקרבן, בודקים את הקרבן שוב ושוב, לוודא שאין בו שום מום.

מלבד בקשת הסליחות, ההנהגה צריכה להיות אחרת

לזה נועדו ימי הסליחות, חובתנו לא להסיח את הדעת מזה, שההנהגה שלנו בימי הסליחות לא תהיה כמו ההנהגה בכל השנה, שמלבד עצם אמירת הסליחות, גם ההנהגה הכללית תהיה שונה. אם לא תהיה נפק"מ בין יום שמוקדש כל כולו לביקורת ולבקשת סליחה ולבדיקה עצמית, לבין יום רגיל - כל אחד מבין שאין כמעט שום משמעות לאמירת הסליחות.

והרי במשך השנה יתכן ונדמה לאדם שפחות או יותר הוא בסדר, ורק בסליחות, כשאומר את הוודי הוא יכול להבין שיש לו משהו שהוא צריך לתקן. אבל כל זה יכול להגיע רק אצל מי שמתבונן היטב במשמעות הימים הללו, שהוא לא מסיח את הדעת מזה, שהוא מבין מה עומד בפניו, שהוא יודע מה המשמעות של היסח הדעת בלימוד, של עצלות בלימוד, מה נקרא ברכה, מה נקרא חסד, על כל דבר יש

נופל, מי שמקיים את התורה והמצוות בלי שמחה וטוב לבב, התורה לא מחזיקה אצלו.

להרגיש את עול ימי הסליחות גם בהנהגה הגשמית

על זה המלחמה, אם ניקח את העסק הזה של ימי הסליחות, בכל הכוח ובכל הברע'ן, בכל מחיר - נוכל להישאר עם האווירה הזאת של תורה, תפילה, עבודת המידות וביקורת עצמית כל היום. אבל אם לא נעשה את זה בכל הכוח, נעשה את זה רק במלומדה, בהתחלה אולי נגיד את הסליחות בכל החשק והברע'ן, אבל אחר כך נגיד את המילים רק כי זה כתוב בסידור, אבל לא הרבה יותר מזה.

נקבל על עצמנו לחיות אחרת בשבוע הקרוב, הנהגות אחרות, לא לנהוג בשום הנהגה שמסכיחה דעת. כל פעולה גשמית מסכיחה דעת מרוחניות, אא"כ יודעים איך עושים את זה כראוי, אפשר לאכול באכילה של היסח הדעת, ואם אומרים שם דברי תורה, זה נהיה אכילה של קרבנות, הכל תלוי איך האדם מתייחס לדברים המוכרחים לצרכי הגוף, האם ככלי לעבודת ד', או להנאת הגוף.

זה תפקידנו, להפוך את הימים הללו לימים אחרים, שזה יהיה הקבלה הראשונה של ימי הסליחות, להרגיש את העול של ימי הסליחות, כל דבר שעושים לבדוק האם זה סותר את העול או לא. אם נגיד כך את הסליחות, הסליחות יהיו סליחות, הכפרה כפרה, והכל יועיל. זה התקווה הגדולה שלנו מהימים הללו, ושיהיה לכולם הצלחה גדולה.

(עבר סליחות תשפ"ה)

לעצמו את האווירה הזאת, וכמו שאמרנו, לשמר את ההרגשה הזאת לפחות עד השנה, לשמור על זה בכל מחיר, מגמר הסליחות ועד שהולכים לישון לקבל תענית דיבור, וכך קמים בבוקר עם ראש של סליחות, מתפללים באווירה הזאת ומיד מתחילים ללמוד.

זה המערכה שמתחילה עכשיו, מהלילה עד ערב ראש השנה, לשמור את האווירה, ביום הראשון זה קל יותר, אולם ככל שעוברים הימים זה נהיה קשה יותר, המלחמה עם היצר החזק יותר.

הדרך להילחם ביצר - עסק התורה והמצוות

קראנו בפרשת השבוע שהקב"ה אומר לעם ישראל "ולא תסור מכל הדברים אשר אנכי מצוה אתכם היום ימין ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם" (דברים כ"ה, י"ד), הדרך להילחם ביצר הרע של עבודה זרה הוא על ידי דקדוק המצוות, לעסוק רק בתורה, להיות רק שם - כך מנצחים את היצר הרע.

העולם הזה סוחר וזה הניסיון שלנו, כך הקב"ה ברא את האדם, עם יצר הרע שסוחר אותו לדברים לא טובים, וכנגדו את התורה - האור, וכמו שאומרים ב'שים שלום' 'כי באור פניך נתת לנו ד' אלוהינו, תורת חיים ואהבת חסד', זה האור של הקב"ה, ומי שרוצה יכול להשתמש בו, באור המאיר הזה, ומי שלא יודע איך להשתמש בו - יש לו חושך.

הדבר שהתורה דורשת מאיתנו בכל התוכחה זה את החומרות, הדקדוקים, השמחה, יראת שמים, כל הדרגות, ומי שלא עושה את זה

משא רבינו מרן שליט"א במעמד הקבלות של בני הישיבה הקד' במעונו, למען לא ינזח שבט הרשע על גורל הצדיקים ולקיום פסק דין תורה

מוציא שבת לסדר 'כי תבוא' - ט"ז אלול תשפ"ו

א.ה. במוציא שבת קודש לסדר 'כי תבוא', עלו מאות בני הישיבה הקדושה - ישיבת פוניבז', למעונו של רבינו מרן שליט"א, ובמעמד מרגש ומופעים לכבוד התורה, הביאו את מנחתם לרבינו שליט"א - מיצג מפואר המדמה את ארון הקודש הנועד של הישיבה, כאשר בצדדיו הרוטים פסוקי אמונה וביטחון, ובמרכזו ניצבות פאר חתימותיהם של למעלה מחמש מאות בחורים, שקיבלו על עצמם לתוספת חיזוק ולימוד בריציפות, וחזיון במידת הביטחון, בנוסף לסיום המסכת הנלמדת בישיבה הקדושה עד לסוף הזמן.

במרכז המיצג עליו חתמו בני הישיבה, נכתב: "הגנו! בעקבות נסיגות התקופה אשר חשכת הלוות מעמיקה, והאמת נעדרת, בעת הנוראה בה מושנאך נשאו ראש בעקירת דת ודין, בניסיון שפל בעזרת כוחות טומאה ורשע בהרמת יד אכזרית כנגד הרמת קרנה של תורה, ובפנייה חמורה בנושאי נזר הבריה, עמלי תורה בטהרה, ספוני טמוני אהל בני הישיבה הקדושה הי"ן, נתאחד יחדיו כלל בני הישיבה כאיש אחד בלב אחד לימין רבנו מרן ראש הישיבה שליט"א אשר מסירות נפשו ועוז רוחו מעמידים ומקיימים את בני הישיבה, ומלבד התוספת בחיזוק לעמל התורה בריציפות, והתבוננות במצוות הביטחון, באנו בקבלה בל"ג לסיים המסכת הנלמדת עד סוף הזמן, לכבודה וקיומה של תורה, בזעקה ובהכרזה קבל עם ועולם, כי נעמוד כולנו באחדות מופלאה כצור חלמיש בביטחון בבורא עולמיים לקיום הבטחת הנצח בקיום המקרא כל כלי יוצר עליון לא יצלה וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעו וזאת נחלת עבדי ה', וע"ז באנו על החתום, בני הישיבה הקדושה". בני הישיבה השיבו אהבה, חיזוק והתחזקו יחד עם רבינו מרן שליט"א, כאשר הם שרים ושומחים לכבודה של תורה, בעמידה איתנה כאיש אחד בלב אחד כצור חלמיש, והכריזו בקול ברור כי התורה הקדושה תנצח לעד, ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש.

קודם כל ישר כח על הקדמה ועל כל הענין. בעצם לפי מה שנתבאר כאן בנוסח הכל מובן מאליו, והדברים מדברים בעד עצמם באיזה ישיבה מדובר כאן, אין עוד מקום תורה בעולם שכל כך נרדף בכאלו אופנים כל כך הרבה שנים. רדיפות על רדיפות, והכל נגד התורה הקדושה, וממילא אף לא צריך לכתוב במה מדובר, הכל גלוי וידוע. כולם יודעים שעם ישראל הם "עם סגולה" ושום אומה אינה מתמודדת איתם על התואר הנכסף הזה.

בפרשת השבוע כתוב שכשעם ישראל כתבו את התורה על האבנים בירדן, לקחו ג' פעמים אבנים, י"ב אבנים בירדן, י"ב אבנים בגלגל, וי"ב אבנים בהר גריזים והר עיבל, ועל אותם אבנים כתבו את כל התורה כולה בתוך יום אחד. והביאור בזה הוא, או שהכתיבה נעשתה בדרך נס, או שכל אחד מכלל ישראל כתב כמה שורות, עד שנכתבה כל התורה, וכך בהצטרפות כולם בבת אחת היו יכולים לכתוב ולסיים את כל התורה כולה בתוך זמן קצר. ועם האמירה הזאת עם ישראל נכנסו לארץ. הנציחיות של כלל ישראל היא על ידי כתיבת התורה, כשכל עם ישראל כותבים בצוותא את התורה.

בעת צרה מתאחדים כולם יחד, מרגישים שנמצאים בצרה. הצרה מולידה באדם כוחות מיוחדים שכרגיל הוא לא מרגיש שיש לו, והצרה עוזרת לו להוציא את הכוחות לפועל. דיברנו הרבה על מידת הביטחון, עכשיו זה הזמן גרמא, ואת כל זה קיבלנו משמיא כעת בזמן אלול, אלול אחר. כל אחד ואחד לוקח לעצמו את האחריות, לדאוג לישיבה, שיהיה מקום תורה נשגב ונהדר, כולם שותפים לזה וכל אחד עושה למעלה מיכולתו בשביל זה.

כרגיל לא מרגישים צורך באיזה "אתגר" לגמור את המסכת, אבל עכשיו כשיש צרה, כל אחד יודע שהוא צריך לקחת על עצמו אתגר נוסף, גם אם הוא לא תמיד חושב שהוא באמת יכול. ועכשיו זה הזמן להזדמנות של כולנו לגדול, האדם נמדד לפי המושגים שיש לו, וכעת מתגלה לכולם שיש להם מושגים הרבה יותר גדולים משחשבו, ללמוד שכל אחד יכול יותר לגדול.

יש בערב הזה משהו נצחי. בפרשה, עם ישראל קיבלו להקים את התורה, וכמו שמביא ברבינו יונה (שער ג', י"ט) "ואמרו רבותינו זכרונם לברכה בספרי ארור אשר לא יקים. אדם שלמד ושהה ולימד לאחרים וקיים את התורה ויש בידו כח להחזיק ידי העוסק בתורה ובמצות ולא החזיק הרי הוא בכלל ארור אשר לא יקים". אנחנו מקיימים עכשיו, מקבלים מושגים חדשים, לומדים תורה בכל מצב, גדלים. כשמישהו מקים דבר שיש בו "אחיזה", הוא באמת מקים, כעת אנחנו מקיימים.

מי שמקבל על עצמו לסיים מסכת, מקבל על עצמו עול תורה מחדש, הוא מנצל את הזמן יותר, כך "מקיימים". ובפרט כעת בחודש אלול, שהזמן חשוב יותר, יודעים להעריך הרבה יותר כל רגע. את זה אנחנו מקיימים, עומדים כצור החלמיש ולא זזים מהתורה, את זה אמרו אבותינו בירדן, אנחנו לא זזים מהתורה, בכל מחיר. ומאז נקבע לנצח, שעם ישראל קיבלו בכניסתם לארץ לשמור את התורה באלה ובשבועה. כל דור יש לו מקום לקבל מחדש, לפי הניסיונות שבאותו הדור.

כתוב (בראשית רבה, נ"ה, ב') "עד שלא ישקיע הקדוש ברוך הוא שמשו של צדיק הוא מזריח שמשו של צדיק חבירו", ולכאורה צריך להבין למה צריך שמש חדשה, הרי יש מסורת, המסורת קיימת וממשיכה הלאה, ומבואר שלכל דור יש את הניסיונות שבאותו הדור, ניסיונות חדשים, כעת יש ניסיון חדש, נוסף, פונים לערכאות להשמיד את התורה, ניסיונות שנראה שאין לנו עליהם שום "קבלה". כל הנושא שם בערכאות היה לעקור את התורה, חלק גדול מהשאלות ששאלו אותנו היו שאלות קנטרניות שוודאי לא קשורות לעניין הזה. הם רק רצו לעשות "מצב" נגד התורה, זה היה כל הדיבור שלהם שם.

זה ניסיון חדש שעוד לא היה, וזהו גם כל העניין של גזירת הגויים של כל עולם התורה, הכל הוא אותו הנושא, וברור שעיקר המלחמה היא עלינו, מקום שבכל מחיר לומדים בו. וכעת, זה אחד מהדברים שמראים שאנחנו מסיימים את המסכת, כעת זה מסכת מכות, ובהמשך זה יהיה בעז"ה כתובות. חיזוק ואמצו, וידועים דברי הנפש החיים שכל מה שהאדם פועל כאן בעולם, יש משהו כנגד זה בשמים. היום הרבה יותר קל להבין את זה, רואים שהאדם יכול לעשות משהו במקום אחד, וזה פועל במקום אחר. כך זה גם בשמים, כל מה שהאדם עושה - מצולם שם, לא רק כ"הדפסה", אלא זה עושה את המציאות שם. הלוח הזה עולה למעלה, נכתב שם מאות בחורים קיבלו על עצמם לסיים את המסכת, ושאר חיזוקים בשביל כבוד התורה. וזה אירוע ששם בשמים עושה "הקרנה" לכאן בחזרה, כשרוצים תורה מקבלים. שכולנו נזכה להקים את התורה, לגדול בתורה ולהאדירה.

י"ל ע"י מכון 'צור התורה'
לתרומות והנצחות:

02-302-4186

לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

לדרג לימוד מסכת מכות בעולם התורה
ניתן להשיג את הספר "שיעורים במכות"
מתורת ושיעורי רבינו מרן שליט"א
וכן את הספר "לתשובת השנה" - אלול
במספר המכון, ובכניסות להכילי התורה בישיבה

נתרם לרפואתו השלימה
של הרב

שלום טובה בן חיה מרים (הלוי) וזילק
לדפ"ו ש'תשפ"ה

לעילוי נשמת
מרת חוה יוסא

בת רבי אפרים ליברמן ע"ה
נלבית כ"ה אלול תשפ"ו
הנצח ע"י בני המשפחה הי"ד